

prikazi–recenzije

Reviews – Critiques

Josip Sanko Rabar, *Duševni križ i obraćenje: Meditacije iz "Kane"*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2021.

Ljubav je čudo

Želimo li unići u svijet, u dušu, u jezgru Rabarova postojanja, trebamo primiti u ruke njegovu knjigu *Duševni križ i obraćenje*. Iz njegovih 58 istinitih pripovijesti, koje nam je prenio izravno iz svojega iskustva, naziremo i pišćevu autobiografiju. U ovim svjedočkim doživljajima često nam se za vrijeme čitanja potkrada misao, na momente i kao nesuvisla, ali istinita, o nekom dalekom stranom pripovjedaču i njegovim čudnim, meditativnim pričama, čija bi svrha trebala imati svrhu da šokira čitatelja. Listajući stranice ove knjige vidimo da je riječ o pripovijedanju čovjeka, našega, odavde, tu pored nas i između nas. Zapravo, riječ je o pripovijestima iz potpuno intimnoga autorova života u interpretaciji njega samoga. Zato, bez pročitanih svih 58 meditacija nećemo moći potpuno razumjeti taj raskoš nutrine ispunjene, doduše, bolima, patnjama, tumananjima, traženjima, razočaravanjima, ali i hrabrostima, odvažnostima, vraćanjima iz tmina dubine duše, iznoseći na površinu, predajući javnosti ovog konkretnog čovjeka s imenom i prezimenom. I bila bi to lijepa, na mahove teška, užasna literatura, da u tim isповijestima, na neki način, ne nalazimo i sebe u svim tim elementima nabrojanih ljudskih odlika. Proces pročišćenja, oči-

šćenja, prihvaćanja duševnih nemira do boli, doba kada nastupa obraćenje, svatko od nas nosi u sebi i sa sobom, a da to najčešće i ne primjećujemo, ne uvažavamo ili, kao mnogi, odbijamo. Stoga, silno prožimanje hrabrosti kroz sve duhovne tegobe koje autor opisuje čine radost života, doživljaj sreće u darovanom životu. Na kraju, kada se dogodi smirenje, tada autor ishodište svih napora, spotaknuća, lutanja i uspjeha, nalazi jedino i samo u Bogu.

Rodenjem 17. kolovoza 1946. Josip Sanko Rabar upao je u zamku koja se zove život, a da to nije ni znao. Upao je u Božju zamku usred vrtloga zvanoga Svijet, u kojem je nikao njegov postanak, njegov pojavak s usadnom svrhom u ovovremenom trajanju. Ne znajući ništa o svojem pojavku, Josip Sanko preuzima na sebe breme samoga sebe, a da o tom bremenu i o sebi samom ništa nije znao. Je li ga i osjećao? Itekako. Ovaj čovjek darovan Odozgor na tlo iskušanja, svijest o sebi stekao je u onim trenucima kada je počeo osjećati bol duše, duševnu bol za Onim koji ga je pustio da se snalazi u vrtlogu Svijeta i da u njemu traži svoje opravdanje postojanja, slast i strast smisla, cilj i sreću.

Dok čitam *Duševni križ i obraćenje* zaustavljam se na svakoj rečenici, svakoj stranici, razmišljam o svakoj riječi, misli, pokušavam proživljavati autorove doživljaje u nahrupu iskrenosti jer piše o svojoj najdubljoj nutrini koju javno iznosi čitatelju. Tada mi se javljaju prizori njegove produhovljenosti, čiji temelj počiva na nekoliko stožernih tema. Ovoga puta se želim osvrnuti samo na one teme iz kojih će se moći razabrati cijeli Rabarov duhovni profil, a to su: Rabar bezbožnik, Rabar patnik, Rabar obraćenik, Rabar utonut u Ljubav. U istom kontekstu lebdi ono što je danas modernomu, tehniciziranomu čovjeku nezamislivo, to su osjećaji koji označavaju čudo. Tko još danas vjeruje u čuda?

A ona postoje. Zašto se ne vjeruje u čuda? Zato jer je sve manje ljubavi. U ovom duhovnom vrtlogu Rabar se kreće nevjerovatno smiono, ali i nevjerovatno patnički uspješno.

U prvoj fazi Rabarova života njime je vladao ateizam (neboštvo ili bezboštvo?) koji je nastao u vrijeme kada se ljudima nametala jedna, uvijek niječna i negativna predodžba Boga i to na silu. Predodžba bez ikakvoga nadnaravnoga utjecaja. Sukladno toj tezi, ljubav, kao iskonski ljudski osjećaj, tumačen je kao tjelesna naklonost, obostrani odnos, sebičnost, a ljubav kao duhovni osjećaj i odnos prema Bogu tumačen je kao tolerancija, u najboljem slučaju empatija prema čovjeku. Pod utjecajem takvih stavova, autor je, zaključujem, bio smješten u okvire života čiji su graničnici prostora slobode bili točno određeni samo jednim od ova dva elementa, tj. hedonizam, provodi, uživanja, društveno filozofijske stranputice i dr., a drugi je element, duhovnost, bio zanemaren. Međutim, Rabar u to kritično životno doba, kada mu je izbor imao samo jedan rezultat, pretpostavljam, još nije poznavao savjet sv. Pavla koji glasi: "Pazite da vas tko ne odvuče mudrovanjem i ispraznim zavaravanjem što se oslanja na predaju ljudsku" (Kol 2,8), pa tako nije računao da ga jednoga dana slijedeći "filozofiju" svijeta čeka i patnja te hoće li je i kako moći izbjeći.

Kada su se u neko doba autorova života ti graničnici duha slobode počeli sužavati, okvir življenja smanjivati, filozofija stjecana "ispraznim zavaravanjem" lutajući na krivoputu traženja, počela se je javljati nesigurnost, duhovna praznina, sukobljavanje ličnosti sa samom sobom i na kraju bol duše. Tijekom vremena duševna muka postajala je toliko velika, jaka, da ga je dovela do psihoze, autor kaže, čak i do "ludila". U drugom doživljaju duševnih muka dospijevao je do mističnih spoznaja nadna-

ravnosti. U prvom proživljaju priznaje da je bio kušan, a u drugom praćen od Nadnaravnoga. Sputan u svemu tom, u mislima je bježao od (i)realne okoline, a strahovi su ga još jače obuzimali, tako da mu se duh još više popunjavao patnjom. Možda si je u takvom stanju postavljao pitanje tko ga je i zašto pustio u Svijet da se sâm snalazi u njemu, u ovaj prašnjavi kovitlac svakovrsnih teorija, neistina, probitačnosti, zabluda.

Čitajući pozorno ovo djelo, zaključio sam da se u autorovu životu dogodilo nešto veliko i neobično. U njemu se, naime, po Gospodinu rasplamtjela "vatra iz jednoga grma koji nije izgorao". Dobio sam dojam kako se u jednom trenutku dogodilo čudo kojega pisac još nije bio svjestan, da je u njemu Riječ (Logos) rodila riječ. Iz Rabarovih usta se, zahvaljujući Logosu, rodila riječ, ljudska, Sankova riječ. On tvrdi da su mu "filozofija i književnost" bile dvije velike ljubavi. Srećom da su to bile upravo te kreativne djelatnosti uma, jer su mu one mogle otvoriti prozor duše da digne glas najprije na samog sebe i u sebe, kasnije iz sebe drugima. Pod tim utjecajem u njemu se je najprije rodio protest kao (ne)suisli odgovor na svoje postojanje prije "ognja" i da je pri tom digao čelo prema Svevišnjemu, jer, kako kaže "odgojen sam kao nezainteresirani ravnodušni ateist". Ali, je li "čudo Riječi" utjecalo na njega da kasnije progovori o sebi i učini prvi korak na putu izlaska iz svoje praznine, na put čišćenja od zabluda, oholosti, loših navika, smušenosti pod utjecajem raznih ideologija? Odgovaram: jest! Utjecala je. Božja Riječ. Ona je bila ono čudo promjene pod čijim je utjecajem bio obasipan ljubavlju, a da to još nije razumio. Znao je samo da ju nije zaslužio.

U kasnijim opisima Rabar priznaje da se je dogodilo ne samo čudo, nego, pače, nadnaravno Čudo. Autorova bol počela se je pretakati u nešto smisljeno,

lijepo, toplo kao ljubav. Počeo je osjećati da neka nova ljubav uspijeva popuniti njegovu duhovnu prazninu i puniti ju vjerom kao novim sadržajem. Osjetio je vjeru kao vatru koja ga je palila, a ne koja ga je gasila. Došao je do uvjerenja da samo onaj čovjek koji vjeruje može doživjeti čudo, njime odagnati svoje slabosti i obogatiti se snagom Duha, jer to Čudo je “uzročnik svega”. Nakon svega toga, Rabar shrvan naglom preobrazbom Ljubavi doživljava Milost. Milost Riječi vječne, transcendentalne. Konačno se je oslobodio uvjerenja da je on, čovjek, uzrok, svrha i posljedica svega. Rabar ipak još ostaje u nedoumici, pa se u svojim novim spoznajama pita: “Gdje počinjem Ja, a gdje počinje On, kad granica nema?” I objašnjava: “U Ljubavi. Bog je misterij!”, divan misterij. Uvjerio se je da mu je doživljaj ljubavi kroz bol, patnju, nesreću dao smisao žrtvi i životu. I tako Rabar dolazi do istine o kršćanstvu, u kojem, filozofski promatrano, vjera znači bezuvjetnu “ljubav kao temelj bitka”.

Rabar je, spoznavši čudo u sebi, osjetio da je “istkan iz Božje ljubavi”, da je tu ljubav ispijao iz Krista kao vodu iz gorskoga izvora. Zahvaćen Njime čudnom ljubavlju, prihvatio je postati prijatelj Bogu.

Josip Sanko Rabar rođen je u Zagrebu 17. kolovoza 1946. godine. Pisac je s čvrstim osobnim iskustvenim stavom. Vrsni je filozof, književnik, pjesnik, publicist kršćanskoga nadahnuća. Meditacije *Duševni križ i obraćenje*, koje je objavljivao u kršćanskoj obiteljskoj reviji *Kana*, smatram ljetopisom autorove duše, ispoviješću bez premca u hrvatskoj književnosti. Pored ovoga djela, u njegovu publicističkom pokladu nalazi se još dvadeset i pet naslova. Sve njegove knjige natopljene su meditativnim promišljanjima, filozofskim, književnim i poetskim sadržajima. Živi u Zagrebu u zasluženoj mirovini te još dalje neumor-

no radi objavljujući svoja djela u brojnim listovima, internetskim portalima i sl. Iz svega opisanoga slijedi njegovo životno filozofsko i vjersko uvjerenje koje se temelji na činjenici: Kršćanstvo je ljubav prema drugomu!

Lajčo Perušić

Sabine Wery von Limont, *Tajni život duše: Sve o jednom nevidljivom organu*. Zagreb: Petrine knjige, 2023.

Psihologija u svojem nazivu koristi izraz *psyche*, ali lako se zaključuje da se više udaljava od pojma duše negoli ga prihvaća. Upravo stoga pažnju privlači naslov knjige *Tajni život duše: Sve o jednom nevidljivom organu*, objavljene na hrvatskom jeziku 2023. godine.

Knjiga obuhvaća pet poglavlja na 276 stranica. U uvodnom dijelu autoric Sabine Wery von Limont predstavlja motivaciju njezina pisanja uz pokušaj da se znanstvene spoznaje psihologije predstave na način koji ne zanemaruje objašnjavanje složenih koncepata, zao bilazeći strog dualizam i materijalizam, naglašavajući čovjekovu cjelinu. Autorica, svjesna poteškoće izraza *duša*, namjerno ga koristi i naglašava kako bi u središte interesa stavila ne samo negirani koncept, nego istaknula moć i tajanstvenost, kako kaže — nevidljivoga organa.

Svako je poglavlje zasebna cjelina. U prvom se osvrće na neurološke osnove duševnih procesa. Drugo poglavlje tumači duševne potrebe. Treće poglavlje prikazuje stanja duševnih oboljenja. Četvrto je poglavlje posvećeno psihosomatskim bolestima. U petom poglavlju iznosi znanstvena tumačenja psihoterapijskih učinaka, ali i drugih metoda liječenja duše poput partnerstva, terapijskoga učinka odnosa s drugim čovjekom, duhovnosti, religioznosti i meditacije.